چەند وشەیەك دەربارەی (بووكی قورئان) لە پاكستان

بەختیاری شەمەیی
29.01.2004

ئەمڕۆ بۆ 1400 ساڵ دەچێت ئایینی ئیسلام تێكەڵی ژیانی كوردەواریمان بووە , جا ئەو ئایینە بە چ شێوە و شێوازێك هێنراوە و هاتووەتە كوردستانەوە و كورد چۆن بووە بە موسوڵمان یان چۆن كراوە بە موسوڵمان, ئەوە ئەركی ئەم چەند وشەیە نییە و پێویستی بە لێكۆڵینەوەی مێژوویی و زانستییانە هەیە و ئەوە كاری مێژوونووسان و باسكارانە. بەڵام بە داخەوە هەتا ئێستا پەڕتووكێك بەزمانی كوردی نییە كە بەڕاستی و بەشێوەیەكی مێژووییانە و بابەتییانە ئەو مێژوو و رووداوانەی تێدا نووسرابێتەوە. تەنانەت (قورئان) یش لە سەدەی بیستویەكەمیندا كراوەتە كوردی كە لێرەدا جێگای خۆیەتی هەزاران تاجە گوڵینەی رێز و ئەمەگ و پێزانین, پێشكەشی سەر گڵكۆ پیرۆزەكەی (مام هەژار) ی نەمر بكەین كە شانبەشانی شاكارەكانی دیكەی ئەو كارە بێوێنەیەشی بۆ مێژوو و فەرهەنگی كوردی ئەنجامداوە و (قورئان)ی تەواو و دروست وەكوو خۆی بۆ وەرگێڕاوین. خۆزگە (مام هەژار) ی نەمر 1400 ساڵ پێش ئێستا ژیابا و ئەو كارە گرنگەی ئەنجام دابایە. بەكورتییەكەی ئەم چەند ووشەیە بۆ مەبەستێكی دیكەیە و تایبەت نییە بە باس كردن لەسەر ئیسلام, لێرەوە راستەوخۆ دێمە سەر مەبەستەكە, بەم چەند وشەیە دەمەوێت پەڕتووكێكتان پێبناسێنم و لەنێو ئەو پەڕتووكەشدا باسوخواس و دیاردەیەكی زۆر سەیروسەمەرەتان بۆ بگێڕمەوە كە زۆر نائاسایی و سەرنجڕاكێشە. ئەو پەڕتووكە لەبەرئەوەی زۆر ئەكادیمیانە و بابەتییانە و زانستییانە نووسراوە, زۆر گرنگ و پێویستە وەربگێڕدرێتە سەر زمانی كوردی. بەڕاستی نامەخانەی كوردەواریی پێویستی زۆری بەو جۆرە پەڕتووكانە هەیە. دەبێت ئەوەش بڵێم كە ناوەڕۆكی ئەو پەڕتووكە بە چەند وشەیەك هەڵناسەنگێندرێت و مەبەستی ئەم كورتە نووسینەش ئەوە نییە.

با لێرەدا تەنێ بە چەند وشەیەك ئەو پەڕتووكە نایابەتان پێبناسێنم : **بۆچی من موسوڵمان نیم ؟** .... ئەمە ناونیشانی سەربەرگی پەڕتووكەكەیە كە ساڵی 1995 بە زمانی ئینگلیزی لە ئەمریكا بڵاوكراوەتەوە و لەلایەن نووسەرێكی پاكستانییەوە, بەناوی خوازراوی (ئیبن وەڕاق) ەوە نووسراوە و لەلایەن مامۆستایەكی زانكۆی ئۆكسفۆرد, (ر.یۆزف.هۆفمان)ەوە پێشەكیی بۆ نووسراوە. پەڕتووكەكە 442 لاپەڕەی گەورەیە و بریتییە لە 14 بەش. لەڕاستیدا ئەم بەرهەمە یەكێكە لە باشترین و پڕ زانیاریترین پەڕتووك كە هەتا ئێستا لەسەر ئیسلام و پەیامبەری موسوڵمانان و مافی مرۆڤ (بەتایبەتی رەگەزی مێ) لە قورئان و یاساكانی ئیسلام (شەریعەتی ئیسلامی) و كۆمەڵگا ئیسلامییەكاندا, نووسرا بێت. نووسەر لەتەك نووسین و بەرهەمهێنانی ئەم پەڕتووكەدا رەنجێكی زۆری داوە و ماندوو بووە , كە لەڕاستیدا وەكوو دەڵێن , رەنجی (فەرهادی كورد) ی لەگەڵدا كێشاوە , بەڵام

ئەو وەك فەرهادەكەی ئێمە سەرگردان و رەنجبەخەسارچوو نەبووە و بەو كارەی یەكێ لە باشترین و نایابترین پەڕتووك و لێكۆڵینەوەی زانستییانەی پێشكەشی فەرهەنگی مرۆڤایەتی كردووە. نووسەر بەسەدان بەرهەمی باش و زانستییانەی بە زۆر زمانی جیا بۆ خوێندووەتەوە و لەهەمان كاتیشدا ئەزموونی ژیانی خۆیشی یارمەتیدەرێكی باشی بووە بۆ نووسینی ئەو پەڕتووكە. لێرەدا دەبێت ئەو راستییەش باس بكەم كە خوێندنەوەی ئەو پەڕتووكە و گەلێ پەڕتووكی دیكەی لەو بابەتە, كاریگەریی زۆر لەسەر بیركردنەوە و تێڕامانی خوێنەر دادەنێن و پرسیار و گومانی زۆری بەرامبەر بە قورئان و ئیسلام و یاساكانی ئیسلام بەشێوەیەكی گشتی , لەلا دروست دەكەن. هەرچەند بەم چەند وشەیە نامەوێت یان باشترە بڵێم ناتوانم باس لە سەرلەبەری ئەو پەڕتووكە بكەم . بەڵام ئەو دیاردە سەیروسەمەرەیەی كە لەنێو ئەو 14 بەشەی ئەو پەڕتووكەدا سەرنجی منی بەلای خۆیدا راكێشا و هانیشیدام كە ئەم چەند وشەیە بۆ ئێوەی بەڕێز بنووسم, بەشی 14 هەم بوو بەناوی (ژن و ئیسلام) و لەناو ئەو بەشەشدا ئەو بابەتەی كە پێوەندیدارە بە ژیان و مافەكانی (لەراستیدا بێ مافیی) ژنان و كیژانی (پاكستان) ەوە , بەتایبەتی (بووكەكانی قورئان) . هەتا خوێندنەوەی ئەو پەڕتووكە شتێكی لەو بابەتەم نەبیستبوو . هەربۆیە زۆر سەرنجی راكێشام و زۆریش نیگەران و ناشادی كردم كە چ ستەم و تاوانێك لەم جیهانە و لەم سەدەی 21 ەمەدا بەرامبەر كچان و ژنانی بێچارەی پاكستان و هەموو كۆمەڵگا ئیسلامییەكان دەكرێت و مرۆڤایەتیش بەگشتی بێدەنگە بەرامبەری. هەربۆیە پێمباش بوو بەم چەند وشەیە كورتە ئاماژەیەكی بۆ بكەم. هەتا ئەودەمە بە بیر و ئەندێشەمدا نەهاتبوو كە لەسەر ئەم زەمینە پانوبەرینەدا كیژانێك هەبن شووبكەن یان بەشووبدرێن بە (پەڕتووك) ێكی ماددەی بێگیان , ئەو پەڕتووكەش (قورئان) بێت. ئەم دیاردە سەیروسەمەرە و نامرۆڤانەیە رەنگە هەر لە (پاكستان) دا هەبێت , بەتایبەتی لەناوچەی (سەند) كە ناوچەی بنەماڵە ئەریستۆكرات و فیوداڵ و سەرمایەدارە گەورەكانە, ئەو خێزانانە لەبەر ئەوەی نایانەوێت لە رێگای هاوسەرگرتن و شووكردنی كچەكانیانەوە تێكەڵی بنەماڵەی دیكەی جیاواز لەئاستی خۆیان ببن, لەبەر ئەم هۆیە و گەلێ هۆی ماددی و ئایینی دیكەوە ئەو دیاردە ناپەسەندە لەو ناوچەیەدا سەریهەڵداوە و ئێستا بووە باو و یاسای ژنوژنخوازییان كە كچە بێچارە و بەستەزمانەكانیان هەر دەبێت لەنێو بنەماڵە و كەسوكاری هەرە نێزیكی خۆیاندا شووبكەن یان باشترە بڵێین بەشووبدرێن. هەربۆیە لە روانگەی ئەم دابونەریتە دواكەوتوو و نامرۆڤانەیەوە , ئەگەر لەنێو كەسوكاری خۆیاندا كوڕی مام یان كوڕی پوور یان كوڕی خاڵ یان نزیكترین خزمی دیكە پەیدا نەبوو, ئەوا ئەو كچە بەستەزمان و بێچارانە ناچار دەكرێن شوو بكەن بو پەڕتووكی (قورئان) . دابونەریتی شێوە و شێوازی ئەو جۆرە شووكردن و بەشوودانەش هەر وەكوو شووكردن و بەشوودانی ئاساییە و لە ڕێگای مەلا و یاسای ئیسلامەیە و وەكوو زەماوەندی شووكردنی ئاساییش , زەماوەندی بۆ دەگێڕن. بۆ ئەم مەبەستەش بە ئامادەبوونی هەموو خزمان وكەسوكاری نێزیك , مەلایەك بانگ دەكەن و دەبێت كچەی سەرگەردان دەست بخانە سەر (قورئان) و بڵێت كە من ئامادەم و رازیم شوو بە (قورئان) بكەم و هەموو ژیانم هەر لەگەڵ (قورئان) دا بەسەربەرم و هەموو

تەمەنم هەر خەریکی خوێندنەوە و ڕەوانکردنی سوورەتەکانی (قورئان) بم.ئەو کیژە بەشوودراوە بەو شێوەیە دەبێتە (بووکی قورئان) و پاش ئەم جۆرە بەشوودانە ئیدی هەموو جۆرە تێکەڵبوون و چوونە دەرەوەیەك لەو کچە سەرگەردانکراوە یاساخ دەکرێت و دەبێت هەموو ژیانی لەنێو چواردیواری ماڵەوەدا لەگەڵ زاوای تازە (قورئان) دا بەسەر بەرێت و بەم شێوەیە ئەو مرۆڤە چارەڕەشە بێبەری دەکرێت لە هەموو شادی و خۆشی و پێشکەوتنێکی ژیان و بەو شێوە دەیکەنە دیل و کۆیلەی دابونەریتی دواکوتووانە و نامرۆڤانەی پیاوسالاری و توندڕەوانەی پاکستان. تا ساڵی بڵاوبوونەوەی ئەو پەڕتووکە زۆرتر لە 3000 (بووکی قورئان) لە پاکستان دا هەبوون و لە زیندانی ئەو چەشنە بەشوودانەدا ژیاون و دەژین. بەپێی ئامار و لێکۆڵینەوەی پزیشکی , زۆربەی ئەو کچانە پاش چەند ساڵێك بەهۆی تێکەڵنەبوون و نەچوونەدەرەوەیانەوە, دووچاری گەلێك نەخۆشیی جەستەیی و دەروونی بوون. مەخابن هیچ کەس و لایەنێکیش مافی دەستتێوەردان و خۆتێکەڵکردنیان نییە لەو دابونەریتە نادادپەروەرییەی لەو کۆمەڵگا پاشکەوتووەدا بەرامبەر ئەو کچە سەرگەردانکراوانە کراوە و دەکرێت تا بتوانن بەرگرییان لێبکەن. یەکێ لەو (بووکانەی قورئان) ووتوویەتی : **(من ئاواتەخوازم لەو سەردەمەدا لەدایك بوو بوومایە کە عەرەبەکان کچەکانی خۆیانیان زیندووبەچاڵ دەکرد . تەنانەت ئەوە باشتر بوو لەم جۆرە ئەشکەنجەیە*)**.

لەکۆتاییدا من وەکوو کەسێکی دڵ نیگەران و خەمخۆر بۆ هەموو ئەو کچە بەدبەخت و سەرگەردانکراوانە , لە هەموو مرۆڤایەتی دەپرسم ئایا ئەمە دادپەروەرانە و ڕەوایە لەم سەدەی 21 ی مرۆڤایەتییەدا , ئەم ناڕەوایی و تاوانە گەورانە لەگەڵ هەزاران کچی بێتاوان و بێچارەدا بکرێت و بەبێ خواست و ویستی خۆیان بەزۆر بەو شێوە نامرۆڤانەیە بەشووبدرێن و بەناڕەوا و بەبێ تاوان لە هەموو ماف و خۆشگوزەرانی و پێشکەوتنێکی ژیان بێبەش بکرێن ! ؟.

---

* بڕوانە پەڕتووکی :

WHY I AM NOT A MUSLIM , Ibn Warraq , Prometheus Book , 1995 , P 326.

ناونیشانی تەواوی پەڕتووکەکە :

Why I am not a Muslim
by Ibn Warraq , 1995
ISBN 0-87975-984-4
Prometheus Book
59 John Glenn Drive
Amherst , New York 14228-2197
USA